

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 1

Матеріали

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Модернізація України: проблеми та технології успішності
(питання економіки, права, соціології, освіти і культури)”
м. Київ, МАУП, 12 листопада 2015 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2015

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 8 від 30.09.15)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
М. Ф. Головатий (заступник голови), д-р політ. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
В. І. Литвиненко, канд. юрид. наук., доц.;
В. В. Рябцев, канд. техн. наук; доц.;
Д. Г. Юник, д-р пед. наук, проф.

*Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.*

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП
“Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 1: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Модернізація України:
проблеми та технології успішності (питання економіки, права, соціології,
освіти і культури)”, 12 листопада 2015 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голо-
ва) [та ін.]. — 2015. — 486 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних
конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модерніза-
ції України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто
цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модер-
нізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Гончаренко Є. Ю.	
Семантико-стилістичні особливості перекладу політичних текстів.....	294
Григор'єва М. І.	
Інноваційні методи навчання як інструмент якісної освіти	297
Дереновський Р. М., Заболотна О. В.	
Тактика призначення судової експертизи в кримінальному процесі (проблематика призначення криміналістичної експертизи)	301
Живцов В. О.	
Стимулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні: основні напрями, принципи та методи.....	309
Кобржицький В. В.	
Спеціальна освіта — найважливіший чинник підготовки менеджерів туристичної галузі	314
Кобржицький В. В., Король Ю. М.	
Особливості підготовки майбутніх менеджерів туризму в західнослов'янських країнах	318
Корінчевська І. А.	
Проблеми державно-управлінських реформ в галузі охорони здоров'я України	324
Левченко М. О.	
Моделювання процесів розвитку підприємств туристичної сфери в Україні	327
Медвідь А. М., Чорна М. Ф., Чорний Е. В.	
“Повість минулих літ” Нестора-Літописця про ідею державності.....	333
Міхатуліна О. М.	
Порівняльне господарське законодавство та шляхи його застосування в господарському праві України.....	338
Муравйова І. М.	
Самооцінка готовності до професійної діяльності менеджера з персоналу.....	342
Тишик І. С.	
Соціальне партнерство магістрів спеціальності “Історія ” з суспільними організаціями національних меншин як одна з умов формування професійної готовності майбутнього викладача історії.....	346
Гринько А. А.	
Офшорні компанії як економічна доцільність ведення господарської діяльності в сучасних умовах.....	349
Зінченко О. В.	
Господарські договори, що впливають на стимулювання укладання фінансових угод в умовах інноваційного розвитку та підвищення економічної самостійності України	353
Шашкова-Журавель І. О.	
Участь України в системі міжнародно-правових норм щодо забезпечення гідної винагороди за працю	357
Швець Н. Г.	
Методичні підходи до перекваліфікації незайнятого населення.....	360

А. М. МЕДВІДЬ

д-р філ. в гал. політол., МПІ МАУП

М. Ф. ЧОРНА

аспірантка, МАУП

Е. В. ЧОРНИЙ

здобувач, МАУП

“ПОВІСТЬ МИНУЛИХ ЛІТ” НЕСТОРА-ЛІТОПИСЦЯ ПРО ІДЕЮ ДЕРЖАВНОСТІ

Важливе місце серед правових пам’яток Київської Русі займають літописи, що самою природою своєю належать до історичних творів, — це “цілий архів нашої історіографії”, так влучно охарактеризував їх проф. М. Грушевський. Древньоруські літописи свідчать про висоту культури, про ерудицію їхніх творів, про національну свідомість їхніх авторів. “Можливо, ніде в середньовічній Європі літописання не було на значній території в багатьох місцях і протягом багатьох віків так міцно зв’язане, зцементоване, як літописання руське”, — пише А. Н. Насонов [10, с. 291].

Одним із головних староруських джерел періоду Київської Русі є комплекс літописних праць, який отримав назву “Повість минулих літ”, де легендарний літописець Нестор вперше звертається до питання походження Київської Русі. Вона увібрала в себе не лише весь досвід історичних знань, нагромаджений на Русі в попередню епоху, а й досягнення європейської історичної думки, традиції візантійської християнської культури. Особливо сильне враження справляє вступ до “Повісті...”, де відтворено широку картину світової історії, показано місце слов’ян і Русі в системі тодішнього світу, стверджено прогресивну філософську ідею взаємозв’язку і взаємобумовленості історії всіх народів. Однією з головних причин створення “Повісті...”, стверджує О. Салтовський, вважається прагнення Ярослава Мудрого і його наступників підвести ідеологічну базу під виключність прав роду Рюриковичів на володіння Київською Руссю [13, с. 20]. Автор літопису “Повість...” приділяє “велику увагу князям, що стоять на чолі держави. Твір сповнений патріотичного настрою, він підносить авторитет київського князя, який зумів об’єднати суспільство. Воля князя, здатність до організації та згуртування — ось визначальні риси політичного лідера” [9, с. 137]. Автор цього незвичайного твору виявив себе не лише як старанний продовжувач справи своїх попередників, а й як історик. Це добре видно із заголовку “По-

вісті...”, в якому поставлено дві важливі дослідницькі проблеми: “Откуда есть пошла Руская земля” і “Кто въ Киевѣ нача первѣе княжити”. Характерно, що на відміну від багатьох своїх сучасників і наступників, він прекрасно усвідомлював взаємозв’язок цих явищ, їх обумовленість внутрішнім розвитком східнослов’янського суспільства. Для розуміння змісту Нестор озброїв нас єдиною своєю зброєю — Словом. В. Ричка пише, що “Літопис — це ніби своєрідна енциклопедія знань, органічно єдина, але текстуально роздріблена” [12, с. 6]. В. Горський, вказуючи на особливості київських літописців відзначав: “Факти історичного буття рідної держави у літопису зображено наче “з висоти пташиного польоту”, на тлі історичного буття всього світу. У ньому простежується одна з характерних особливостей погляду на історію киево — руських книжників, що зумовлює своєрідне “панорамне” бачення, “універсалізм” сприйняття історії, притаманний інтелектуалам Київської Русі” [3, с. 40].

Нестор почав свою “Повість...” словами: “Ось повісті временних літ, звідкіля пішла Руська земля і хто в ній почав спершу княжити, і як Руська земля постала” [8, с. 1]. Так київський древній історик визначив головну мету власної праці — з’ясувати витоки східних слов’ян, а далі — давньоруських людей, їхньої державності, відповісти на питання про час і обставини зародження князівської влади в стольному граді Русі [3, с. 6]. Нестор, черпаючи матеріал з усної народної творчості, на основі усних переказів, доповнив своїх попередників про початки Давньоруської держави. Тут він використовує тематично розгалужений цикл оповідань та легенд про життя та діяльність руських князів. Починаючи свою повість літописець Нестор детально описує про розселення східних слов’ян на території Європи, пов’язуючи, етимологію назви “слов’яни” зі світлом, Сонцем, богинею Славою та із Словом [5, с. 143].

Продовжуючи свою розповідь про розселення слов’ян у Східній Європі й життя їх напередодні утворення Давньоруської держави, літописець кількома сторінками далі конкретизує її словами про соціальну сутність слов’янських об’єднань. Він зазначає, що “І по смерті братів цих нащадки їх стали тримати княжіння в полян, а у древлян було своє княжіння, а у дреговичів своє...” [8, с. 6].

Еволюція східнослов’янської спільноти перебувала в обопільному зв’язку з формуванням державності [4, с. 7]: Союзи племен і племінні княжіння східних слов’ян були суспільними об’єднаннями все ж таки додержавного типу. Проте вони заклали підвалини державності, передаючи її першій східнослов’янській державі, що виникла навколо Києва в середині IX ст. “На IX ст. припадає завершення тривалого періоду формування Київської держави. Головними ознаками існування державності в ранньосередньовічному суспільстві, — як вважають Карасевич А. О. та Лисенко Л. Г., — наявність влади, відчуженої від народу, розміщення населення за територіальним(а не племінним) принципом і стягання данини для утримання влади. Свідчення про ці ознаки з’являються у літописах, починаючи з середини 60-х р. IX ст., тобто з часів князя Аскольда” [7, с. 15].

Літописець Нестор у своїй “Повісті...” поставив перед собою складне завдання — прослідкувати основні етапи зародження та формування політичної і правової думки Київської держави шляхом поетапного аналізу державницької діяльності древнеруських князів. В його “Повісті...” міститься велика кількість пам’яток усної народної творчості, представлені різні жанри ораторського мистецтва, літературні джерела та правові документи докиївської та Київської Русі, які в сукупності становлять риторичну спадщину Київської Русі.

Літописець, доводячи, що його народ такий же давній, як і все цивілізоване людство, знаходив коріння свого родоводу у біблійній історії, про що він пише: “ І змішав Бог народи, і розділив на сімдесят і дві мови, і розсіяв їх по всій Землі” [8, с. 2]. Ось тоді і “ постав народ слов’янський”, який через багато літ оселився на Дунаї. Звідтіля “ розійшовся слов’янський народ, а від його імені й дістали свою назву слов’янські племена” [8, с. 3]. Східні слов’яни, що з’явилися на історичному обрії, були тим самим історичним підґрунтям, на якому закладалися підвалини відносно єдиної Давньоруської держави з центром у Києві, [12, с. 31] — зазначає В. Ричка.

Основною політичною ідеєю “Повісті минулих літ” — є велич, єдність і незалежність Русі. Адже зміцнення політичної влади великого київського князя і згуртування навколо нього усіх князів — це запорука припинення княжих міжусобиць і руйнування держави. Літописець Нестор в своїй “Повісті...” “прив’язував” історичні події до часу правління представників князівських династій: на зміну правління Києвичів прийшла династія Рюриковичів. “Величезну роль у розвитку державницької самосвідомості подніпровських племен відіграли процеси, що призвели в середині VII століття до утворення Поляно-Руської держави на чолі з полянським князем Києм, яку утвердили і розбудували його нащадки “по прямій лінії” — Києвичі” [1, с. 29–32]. Його намір відповісти на питання, хто перший почав княжити у Києві, і як виникла Руська земля міститься в першій хронологічній даті, від якої літописець розкладає події за роками.

С. Юшков, відомий дослідник Давньоруської держави, виокремив два періоди у розвитку Давньоруської (Київської) держави: період “ варварської держави”, в рамках якої закладалися підвалини у формуванні феодальних відносин (до реформ Володимира Великого); феодальний період, який вчений поділив на дві стадії: стадія ранньофеодальної монархії, становлення феодалізму (правління Володимира Великого і Ярослава Мудрого); стадія феодальної роздробленості [15, с. 75].

І. Шаскольський, досліджуючи питання про початки формування Давньоруської держави, наголосив, що вона виникла із надр східного слов’янства в результаті внутрішнього розвитку східнослов’янських земель [14, с. 55–66] при цьому вказавши на чотири етапи її формування і становлення. Перший етап — “племінні княжіння”; другий — формування первісного ядра руської державності — Руської землі; третій — формування двох перших південного і північного державних утворень східних слов’ян; четвертий — об’єднання

південного і північного державних утворень в Давньоруську державу з центром у Києві. І. Шаскольський підкреслив, що “племінні княжіння” були найранішою зародковою формою державної організації в Давній Русі. Вони відомі вже за часів Кия і ще відомі за часів правління Олега [14, с. 65]. На підтвердження цієї думки, Нестор у своїй “Повісті” пише: “А по сих братах почав рід їхній держати княжіння в полян. А в древлян було княжіння своє, а дреговичі мали своє, а словени — своє в Новгороді” [8, с. 6]. Отже, першим етапом формування і становлення Давньоруської держави — це етап племінних княжінь. “Перед утворенням Давньоруської держави основною формою суспільної організації східних слов'ян були “племінні княжіння” [12, с. 31], погоджується з думкою В. Ричка.

Другий етап формування державності пов'язаний з Руською землею. Під 852 роком Іларіон пише: “індикта 15, коли почав Михайло цесарствувати, стала називатися наша земля — Руська земля. А про се ми довідалися з того, що за сього цесаря приходила Русь на Цесароград” [8, с. 11]. М. Брайчевський і Ю. Павленко обґрунтували положення, що “Руська земля” була тим територіальним і політичним ядром, навколо якого зростала Давньоруська держава [2, с. 172]; [7, с. 98]. У цілому політичною формою давньоруського утворення “Русь”, зазначає М. Мірошніченко, був союз союзів племен, що сконсолідувались навколо Києва, головного міста земельного княжіння на чолі з правлячою місцевою династією Київчів [10, с. 203]. Літописи та інші пам'ятки називають цю землю Руссю, або Руською землею, вчені — історики — Київською, або Давньою Руссю.

Отже, Нестор-літописець розглядає історію у двох напрямках: перший — це історія людства, яку він викладає відповідно до Біблії; другий — це історія Русі — це відомості про розселення слов'ян і зародження державності. Нестор розповідає про виникнення східнослов'янської держави та вказує на поетапне формування державності Київської Русі. Він показує хроніку історичних подій на Русі та пов'язує її з історією європейських країн і підтверджує, що “народ руський” має свою історію, якою може пишатися.

Література

1. Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі. — К., 1988. — 262 с.
2. Брайчевський М. Ю. Походження Русі. — К.: Наукова думка, 1968 — 224 с.
3. Горський В. С. Історія української філософії: Курс лекцій. — К., 1996. — 286 с.
4. Державотворчий процес в Україні 1991–2006. — К.: Науково-виробниче підприємство “Видавництво “Наукова думка” НАН України, 2007. — 910 с.
5. Ернст Роберт Курціус. Європейська література і латинське середньовіччя. Переклав з нім. А. Онишко. — Львів: Літопис, 2007. — 752 с.
6. Іванченко Раїса. Державницька ідея давньої Русі — України. — 2-ге вид. — К.: Смолоскип, 2007. — 376 с.
7. Карасевич А. О., Лисенко Л. Г. Київська Русь: історія політичної думки та її джерела: Навч. посібник. — К.: Науковий світ 2002. — 215 с.

8. Літопис Руський. За Іпатським списком. Л. Махновець “ від перекладача” / Переклав з давньор. Л. Є. Махновця; Відп. ред. О. В. Мишанич. — К.: Дніпро, 1989. — Х5І +591 с.
9. Мандзій Л. С., Дацаківська О. Ю. Політична еліта: історія та теорія: Навч. посібник. — Л.: Вид. центр ЛНУ імені І. Франка, 2009. — 365 с.
10. Мірошніченко М. І. Державність і право України: генезис у європейському контексті (З найдавніших часів до початку ХІХ ст.): Монографія. — К.: Атіка, 2006. — 544 с.
11. Павленко Ю. В. Етнічний розвиток Київської Русі. — К.: Генеза, 1998. — № 1–2 (6–7).
12. Ричка В. М. За літописним рядком: Історичні оповідання про Київську Русь. — К.: Рад. шк., 1991. — 206 с.
13. Салтовський О. І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя). — К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. — 396 с.
14. Паско́льский И. П. О начальных этапах формирования древнерусского государства // Становление раннефеодальных славянских государств. — К., 1972.
15. Юшков С. В. Общественно-политический строй и право Киевского государства. — М.: Государственное издательство юридической литературы 1949. — 546 с.